Tremtinys

LIETUVOS POLITINIŲ KALINIŲ IR TREMTINIŲ SĄJUNGOS SAVAITRAŠTIS

2010 m. gruodžio 24 d. Nr. 48 (926)

Eina nuo 1988 m. spalio 28 d.

Džiaugsmingų šv. Kalėdų ir laimingų Naujųjų metų!

Sutemos. Šviesos ilgesys. Laukimas. Viltis. Šie žodžiai geriausiai atspindi didžiųjų krikščioniškojo pasaulio švenčių laukimą.

Šv. Kalėdų ir Naujųjų 2011-ųjų metų proga visiems Laisvės kovų dalyviams, buvusiems politiniams kaliniams ir tremtiniams, Lietuvos patriotams, geros valios žmonėms, „Tremtinio“ skaitytojams linkime šilto, ramaus Kūčių vakaro artimųjų bendrystėje, kuo šviesiausios šv. Kalėdų žvaigždės bei prasmingų siekių ir darbų ateinančiais metais.

LPKTS pirmininkas
Povilas Jakučionis,
LPKTS valdyba,
„Tremtinio“ redakcija

* * *

Mieli „Tremtinio“ skaitytojai,

Atsilaužę vakarykštės duonos riekę,
Sugnybę širdies kertelėje tūnančią skriaudą,
Ties šuliniu ramiai persižegnoję
Snieguotu vieškeliu išeina buvę metai...
Nusišypsokite – Jums gimė Atpirkėjas.

Ramaus Kūčių vakaro, džiaugsmingų šv. Kalėdų, tebūna Jums dosnūs 2011-ieji metai!

Pagarbiai –

LR Seimo narė
Vincė Vaidevutė Margevičienė

Gerbiamii Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sąjungos nariai, mieli bendražygiai,

Laikas artina dar vienų sudėtingų ir nelengvų metų pabaigą. Su santūriu optimizmu jau galima sakyti, kad sunkiausią metą mes įveikėme. Ir įveikėme visi kartu, solidariai.

Kaip nuo senovės priimta Lietuvoje, po sunkių darbų galima trumpam atsipūsti, pažvelgti artimiems žmonėms į akis ir pasakyti nuoširdžius, paprastus žodžius: ačiū Jums, brangieji, kad buvote kartu. Jaučiau Jūsų palaikymą ir padrąsinimą, Jūsų pasiryžimą aukotis ir ištverti laikinus sunkumus, kad mūsų valstybė išsaugotų savo orumą, kad savo žemėje patys būtume šeimininkai.

Ne veltui vaizdingai sakoma, kad tamsiausia naktis būna prieš aušrą, bet tik išgyvenę tą naktį galime pamatyti ir suprasti tikrąjį aušros grožį. Mums visiems labai reikia Vilties, Tikėjimo, Meilės. Šventų Kalėdų laikas suteikia tas vertingas dovanas. O jei jau Kalėdos – stebuklų metas, tai kaip didžiausios svajonės išsipildymo aš linkiu kuo daugiau Vilties. Nes būtent Vilties, kaip tyro oro gurkšnio, labiausiai trūksta iš sunkios krizės besivaduojančiai Lietuvai. Kviečiu ir Jus tapti tos šviesios Vilties nešėjais, kad sugrįžus buvimo kartu džiaugsmui ir pasitikėjimui, mes vėl suprastume, kad vienybė yra mūsų stiprybės pagrindas.

Ant metų slenksčio 2011-ieji. Vėl priminsiantys mums Lietuvos Laisvės gynimo ir didžiųjų netekčių sukaktis. Vėl suteiksiantys naujų iššūkių bei galimybių ne vien krepšinio, bet ir didžiosios politikos arenose. Vėl būsime įdomūs pasauliui, gerbdami savo garsiuosius kūrėjus, grąžindami istorines skolas tiems, kurie padėjo mūsų šaliai prieš 20 metų vaduotis iš sovietinės priespaudos, kurie buvo su mumis Sausio 13-osios naktyje... Vėl kibsime į darbus, kursime, svajosime, mylėsime ir tikėsimės geresnio ir teisingesnio gyvenimo. Su šviesia Viltimi širdyse seksis geriau.

Ramaus Kūčių vakaro. Džiaugsmingų šv. Kalėdų.

Laimingų Naujųjų metų.

Pagarbiai –

Andrius Kubilius,
TS-LKD pirmininkas

Sušilkime visi prie žmogiškumo laužo
Ir šitos šilumos lyg duonos atsilaužkim –
Ir būsim geresni, ir būsim sotesni...

E. Matuzevičius

Šv. Kalėdų ir Naujųjų metų proga buvusiems GULAGo tremtiniams, Laisvės kovų dalyviams ir Jų artimiesiems linkime šviesių vilčių išsipildymo, ramybės ir santarvės.

Te ateinančiais metais gyvenimas tampa gražesnis, prasmingesnis.

Pagarbiai –

Jonas Puodžius, LPKTB pirmininkas,
Vytas Miliauskas, LPKTB valdybos pirmininkas

* * *

Mielieji,

Laukdama šv. Kalėdų švenčių, visada prisimenu mūsų nepakartojamo šviesulio monsinjoro Kazimiero Vasiliausko pasakojimą apie Kūčias, švęstas tremtyje – barako drėgmėje ir šaltyje, vietoj dvylikos patiekalų teturint dvylika gabalėlių duonos. Toks, atrodytų, niūrus ir beviltiškas pasakojimas, iš tikrųjų slepiantis savyje begalinę dvasios stiprybę ir šviesą, padeda suvokti ir tikrąją šv. Kalėdų vertę, ir tikrąją Vilties jėgą.

Kalėdų vakarą viskuo, ką turime geriausio – gražiausiais žodžiais, viltimi, nuoširdumu ir atvirumu, dalijamės su brangiausiais žmonėmis tarsi kalėdaičiu. Ir tada bendri ir ne tokie sunkūs tampa mūsų vargai ir lūkesčiai, bendras tampa ėjimas į ateitį, bendras tampa Tikėjimas, Meilė ir Viltis.

Nuoširdžiai sveikinu kiekvieną iš Jūsų, Jūsų šeimas ir artimuosius sulaukus šventų Kalėdų. Linkiu dvasios ramybės, šilumos ir jaukumo namuose ir, žinoma, tikėjimo šalia esančiu žmogumi.

Irena Degutienė,
LR Seimo pirmininkė

* * *

Mieli bendražygiai,

Tegu šventas Kūčių stalas vienija visus Lietuvos buvusius tremtinius ir politinius kalinius, Laisvės kovų dalyvius, šventų Kalėdų varpai šaukia pagarbinti gimusį Kristų, neša ramybę mūsų namams, stiprina viltį, kad Naujieji metai bus šviesesni mūsų Tėvynei.

Sveikatos, stiprybės ir ištvermės nelengvame kasdienybės kelyje!

Algirdas Blažys,
TS-LKD PKTF valdybos pirmininkas

Merkinėje atidengtas paminklas Adolfui Ramanauskui-Vanagui

Minint vienos didžiausių partizaninio karo puolamųjų operacijų Lietuvoje 65-ąsias metines Lietuvos laisvės kovų ir kančių muziejaus kiemelyje, Merkinėje, Varėnos rajone, atidengtas paminklas – koplytstulpis, skirtas partizanams ir jų vadui Adolfui Ramanauskui-Vanagui, kovojusiems prieš sovietinius okupantus legendiniame 1945 gruodžio 15-osios Merkinės mūšyje.

Sovietų sąjungai 1944 metais antrą kartą okupavus Lietuvą, prasidėjo lietuvių tautos pasipriešinimas – partizaninis karas, kuriuo buvo siekta atkurti Lietuvos valstybę. Ypač atkakliai priešinosi Pietų Lietuva. Viena didžiausių partizaninio karo puolamųjų operacijų Lietuvoje buvo 1945 metų gruodžio 15 dieną partizanų surengtas Merkinės miestelio puolimas. Mūšyje dalyvavo apie 200 Merkio rinktinės partizanų. Jie užėmė milicijos, pašto, valsčiaus pastatus, paėmė ten rastus svarbius dokumentus, ginklus, rašomąsias mašinėles, kitokią reikalingą įrangą.

Legendiniam Merkinės miestelio puolimui vadovavo buvęs mokytojas, partizanų vadas A. Ramanauskas-Vanagas. Okupacinės kariuomenės įgula, stribai ir enkavedistai, išsikvietę pagalbą iš Alytaus, Druskininkų, užsibarikadavo bažnyčios ir cerkvės bokštuose ir, laukdami pastiprinimo, iš čia vykdė kovinius veiksmus. Partizanai bažnyčios ir cerkvės nepuolė, nes jiems, tikintiesiems, tai buvo šventos vietos.

Atvykus Merkinės įgulos iškviestam enkavedistų pastiprinimui, partizanai atsitraukė. Merkinės miestelio puolimo metu žuvo penki partizanai: Senovaitis, Putinas, Milžinas, Siaubas ir Šviedrys. Nukauta 15 okupacinės kariuomenės kareivių, du stribai. Puolimui vadovavęs A. Ramanauskas-Vanagas Merkinės miestelio kautynėse partizanų vadovybės buvo apdovanotas juostele „Už narsumą“.

Minėjime dalyvavo LR krašto apsaugos ministerijos, Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centro, Merkinės seniūnijos atstovai, kariai savanoriai.

„Tremtinio“ inf.

Astos Kazlauskienės nuotr.

Laiko turime pakankamai

Permečiau akimis keletą 1975 metų gelstelėjusių lapų. Tada laiko stoka skųsdavosi dažnas. Tai nespėta užbaigti, tai suvėluota užduotis, tai tiekimas sušlubavo... Sovietmečiu, kai visas gamybinis ciklas buvo planuojamas, o Komunistų partija buvo vienintelė sovietinės „visuomenės vadovaujanti ir vairuojanti jėga, jos politinės sistemos, valstybinių ir visuomeninių organizacijų branduolys," – taip bylojo tuometinė pagal Kremliaus kurpalį štampuota konstitucija.

Deficitas – sovietų ekonomikos rodiklis

Priesodybinio kelių arų sklypo ekonomikos pranašumų sovietų propagandistai neliaupsindavo, nors būtent ji visais atvejais gelbėdavo planinę sovietų ekonomiką, kurios skiriamasis ir ryškiausias požymis buvo chroniškas plataus vartojimo prekių trūkumas. Deficitas buvo stabiliausias sovietų ekonomikos rodiklis. Neprošal būtų prisiminti ir to meto populiaraus rusų komiko Arkadijaus Raikino pašmaikštavimų deficito tema. Mat neretai pritrūkdavo tai laiko, tai medžiagų, tai asmeninės atsakomybės sėkmingai įvykdyti gamybines užduotis. Nedera pamiršti, kad „partija" rūpindavosi ugdyti ir stiprinti sovietinį patriotiškumą. Tad dirbančiųjų kolektyvai savanoriška privaloma tvarka turėdavo prisiimti socialistinių įsipareigojimų pagaminti produkcijos virš plano ir anksčiau nustatyto termino, pavyzdžiui, buvo populiarus šūkis: „Penkmetį per ketverius metus!"

Visi bėga paskui laiką

Kitame lapelyje radau prieš 35 metus nusirašytą ir primirštą, berods, prancūzų darbininko kunigo Quoniso sukurtą eilėraštį, skirtą laikui. Jį išvertė į lietuvių kalbą J.Savasis. Posmelis, kuriame kreipiamasi į Viešpatį, byloja:

Taip, Viešpatie,
Visi žmonės bėga paskui laiką.
Praleidžia gyvenimą bėgdami,
Išsekę, prislėgti, persidirbę
Ir niekados nepaveja laiko,
Nes niekam nėra laiko.
Nepaisant visų jų pastangų,
Jiems trūksta laiko,
Labai ir labai trūksta laiko...

Kūčių vakaro tradicija gyva

Kalėdų šventės artėja. Kūčių vakaras jau seniai mūsų šalyje (ir ne tik mūsų!) tapo šeimos šventė. Šeimos nariai, susirinkę prie stalo, sukalbėję maldą, laužo kalėdaitį... Šios tradicijos nesugriovė ir nepajėgė ištrinti iš tautos atminties net pusę šimtmečio trukusi okupacija, persekiojimai, buldozerinio ateizmo propaganda ir pseudomoksliniai pasityčiojimai iš dorovės tikėjimo pagrindu. Pavergtoje Tėvynėje ir sovietijos kalėjimuose, Sibire ir GULAGo salyne Kūčių vakaras buvo tradiciškai švenčiamas kaip krikščionišką pareigą bei lietuvišką orią savimonę stiprinanti šventė. Išskirtinis stalo požymis – tuščia lėkštė svečiui užklydėliui, simbolizuojanti seną paprotį lygiavertiškai pagerbti bendrapilietį kitatautį ar kitakalbį, pasibeldusį į duris. Visada gebėta tenkintis tuo, ką tuomet buvo galėta padėti ant stalo ar ant karcerio grindų patiesto rankšluosčio. Niekada nebuvo užgesęs įsitikinimas, kad brutalia karine jėga primestą vergovę nušluos Laisvės dvasia.

Visas laikas yra mano

Ateina laikas pamąstyti apie praeinančius metus ir nuveiktus bei tęsiamus darbus skirtingu masteliu: asmeniškai, šeimoje, darbo kolektyve, visuomeniniuose sambūriuose. Ir vėl nevalingai prieš akis iškyla kitas to paties autoriaus posmelis:

Viešpatie,
aš turiu pakankamai laiko.
Visas laikas yra mano,
Mano gyvenimo metai,
Mano dienos, valandos –
Visa tai mano.
Reikia tik jas užpildyti
Ramiai atsidėjus,
Kad iš jų beskonio vandens
Tu padarytum kilnaus vyno,
Kaip esi padaręs kitados Kanoje,
Esi padaręs žmonių vestuvėms...

Išvadą verta įsiminti

Nesiimu vertinti eilėraščio, kaip lyrikos kūrinio, nei J.Savojo atlikto vertimo į lietuvių kalbą. Tai žinovų reikalas. Bet iš šio kūrinėlio plaukianti įtaigi išvada įsiminė ilgam – už savo laiką tiek kasdienybėje, tiek darbuose, tiek vaišėse pirmiausia atsakome mes patys. Atsiprašau skaitytojų, jei esu suklydęs užrašydamas eilėraščio autoriaus pavardę. Man nepavyko patikrinti.

Jaukių ir džiaugsmingų šventų Kalėdų!

Edmundas SIMANAITIS

Janina CIBIENĖ

Prie Kūčių stalo

Susėskime prie bendro Kūčių stalo
Taip, kaip kadaise barake,
Kada už sienos vėjas kaukė,
Širdis skalavo ilgesio banga.

Pakvieskime ir tuos į savo būrį,
Kurių kauleliai liko taigoje,
Su jais pasidalinkim kalėdaitį
Ir pasimelskime visi drauge.

Už tuos, kurie jaunystėj žuvo
Nelygioje su okupantu kovoje,
Kurie prie jūros Laptevų sušalo –
Pabūkime su jais šį vakarą drauge.

LPKTS tarybos posėdis

Gruodžio 18 dieną Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sąjungos salėje įvyko LPKTS tarybos posėdis. Jį pradėjęs tarybos pirmininkas Edvardas Stončikas padėkojo, kad sunkiomis žiemos sąlygomis žmonės iš visos Lietuvos susirinko aptarti aktualių LPKTS klausimų.

Politines aktualijas apžvelgė Seimo nariai: prof. Vida Marija Čigriejienė, prof. Arimantas Dumčius, Vincė Vaidevutė Margevičienė.

V.M.Čigriejienė informavo, kad sveikatos apsaugai kitiems metams skiriama 163 milijonais litų daugiau nei šiemet, papildytas kompensuojamųjų vaistų sąrašas, bus finansuojamos sąnarių transplantacijos operacijos, vykdomos profilaktinės programos.

A.Dumčius pasidžiaugė, kad Seimo Pasipriešinimo okupaciniams režimams dalyvių ir nuo okupacijų nukentėjusių asmenų teisių ir reikalų komisija aktyviai veikia keliant buvusių politinių kalinių ir tremtinių autoritetą. Jis tvirtino, kad Seimas sureagavo į Pasipriešinimo okupacijai organizacijų darbo grupės narių pasirašytą memorandumą „Dėl Laisvės kovų prasmės ribos peržengimo" (skelbėme „Tremtinyje" Nr. 33, 34). Atnaujintos derybos su Rusija dėl kapaviečių tvarkymo, tačiau sutartis dar nepasirašyta. Dėl žalos atlyginimo Rusija nesileidžia į jokias derybas.

V.V.Margevičienė tvirtino, kad Seimo opozicija dirba destruktyviai. Jos inicijuojama interpeliacija energetikos ministrui – be pagrindo. Pirmą kartą Lietuvoje sutvarkyta elektros pardavimo birža, Elektrėnuose pradėtas statyti naujas elektrinės blokas, baigtas Kauno hidroelektrinės remontas. V.V.Margevičienė ragino pasitikėti premjeru A.Kubiliumi, teigė, kad TS-LKD galbūt ir pridaro klaidų, bet jas pripažįsta ir stengiasi ištaisyti. Kvietė išlikti tvirtiems ir ištikimiems tėvynei: „Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sąjunga – tai Lietuvos stuburas, neleiskime tam stuburui sulinkti," – sakė V.V.Margevičienė.

LPKTS pirmininkas dr. Povilas Jakučionis susirinkusiuosius pasveikino ateinančių švenčių proga ir palinkėjo linksmų, gražių, jaukių šv. Kalėdų, gerų, prasmingų darbų Naujaisiais metais. Jis priminė, kad ateinantys 2011-ieji paskelbti Laisvės kovų ir didžiųjų netekčių atminimo metais ir ragino visus filialus aktyviau organizuoti savo veiklą.

LPKTS pirmininkas apžvelgė bendrą Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sąjungos „sveikatą": daugelis darbų padaryti tik keleto veiklių filialų, dalis filialų visai „miega". Veiklių filialų pavyzdžiu reikėtų pasekti ir kitiems. Turėtų pasidarbuoti apskričių koordinatoriai. „Nesuprantama, kodėl kai kurie filialai nenori duoti jokių duomenų apie savo veiklą valdybai, kodėl, suorganizavę renginį, neparašo apie jį į „Tremtinį". Gerai dirba Kauno, Druskininkų, Kuršėnų, Šiaulių, Šilalės, Prienų, Marijampolės ir kiti filialai," – sakė P.Jakučionis. Taip pat priminė LPKTS valdybos narių atsakomybę ir ragino filialų pirmininkus kontroliuoti savo deleguotus valdybos narius. Svarbi LPKTS veiklos institucija – komitetai. Tai – valdybos pagalbininkai, idėjų iniciatoriai. „Gaila, kad komitetuose dirba tik septyni valdybos nariai, neaktyvūs jaunesni žmonės. Reikėtų įkurti Komunikavimo komitetą, kuris jungtų visus komitetus, būtų galima šiuolaikinėmis priemonėmis susisiekti vieniems su kitais, bendrauti," – teigė LPKTS pirmininkas.

LPKTS valdybos pirmininko pavaduotoja Jūratė Marcinkevičienė kalbėjo apie valdybos darbą. Ji apgailestavo, kad iš 2 proc. pajamų mokesčio gauta paramos tik 10 450 litų. Praėjusiais metais buvo gauta apie 17 tūkstančių litų. J.Marcinkevičienė ragino filialus aktyviau ieškoti paramos.

LPKTS atsakingoji sekretorė Ona Tamošaitienė informavo, kad XVIII LPKTS ataskaitinis suvažiavimas įvyks 2011 metų balandžio 9 dieną Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sąjungos salėje, Laisvės al. 39, Kaune. Suvažiavime dalyvaus LPKTS valdybos, tarybos nariai bei po 1 delegatą nuo 85 nario mokestį mokančių narių. O.Tamošaitienė filialų prašė iki sausio 10 dienos atsiųsti LPKTS narių – kandidatų į savivaldybių tarybas – sąrašus.

LPKTS tarybos nariams buvo išdalintas 2011 metų LPKTS veiklos ir leidybos planas.

Vyko diskusijos dėl 2011 metais planuojamo sąskrydžio „Su Lietuva širdy" surengimo vietos – Kaune ar Ariogaloje. LPKTS tarybos narių dauguma pasisakė už sąskrydžio surengimą Ariogaloje.

LPKTS Druskininkų filialo pirmininkas Gintautas Kazlauskas pasakojo apie Druskininkų tremties ir rezistencijos muziejų, filialo atliekamą darbą, teigiamus atsiliepimus ir įvertinimus. „Kol kas visi darbai buvo daromi savo jėgomis ir lėšomis. Jeigu nebus skirta lėšų, muziejus kažin ar išsilaikys," – sakė G. Kazlauskas.

LPKTS komitetų nariai išrinko komitetų pirmininkus: Finansų komiteto pirmininkas – LPKTS valdybos pirmininkas Antanas Lukša; Istorinės atminties išsaugojimo ir patriotinio ugdymo – Gintautas Kazlauskas (Druskininkai), pavaduotoja Valerija Jokubauskienė (Šiauliai); Organizacinio darbo komiteto – Ona Aldona Tamošaitienė (Kaunas), pavaduotojas Eduardas Manovas (Šiauliai); Socialinių reikalų – Jūratė Antulevičienė (Kaunas), pavaduotojas Viktoras Bundza (Kaunas), Ryšių su kitomis organizacijomis – Vanda Briedienė (Kaunas); Jaunesniosios kartos – Dalia Maciukevičienė (Kaunas), pavaduotoja Vilija Jogminienė (Kauno r.).

„Tremtinio" inf.

„Broliai“ įprasmino Lietuvos partizanų auką

Gruodžio mėnesį Lietuvos meno pasaulis mums pateikė neįtikėtinai vertingą ir jaudinančią savo galinga meno raiška dovaną – dainuojamosios poezijos kompaktinę plokštelę „Broliai“, skirtą pagerbti ir įprasminti Lietuvos partizanų auką Tėvynei.

Muzikos grupė „Skylė“ gerai pažįstama tiems, kuriems neįdomios saldžios ir banalios dainelės, pasitelkusi ne tik savo kolektyvo potencialą, bet ir vieną geriausių šių dienų jaunąjį poetą Rimvydą Stankevičių, tikra meno kalba sukūrė įtaigias eiles aštuoniolikai dainų, kuriomis iš naujo apmąstomas Lietuvos partizanų palikimas šių dienų Lietuvai ir naujajai, jaunajai laisvos Lietuvos kartai. Čia dar kartą išgyvenama visa Lietuvos laisvės kovotojų ir jų rėmėjų patirtis, kovos epizodai, taip pat asmeniniai, patys jautriausi ir švelniausi jausmai tų žmonių, kurie kažkada taip pat buvo jauni, norėjo gyventi, mylėti, būti mylimais.

Reikėtų pasakyti, kad ši meno raiškos kalba turi tokią įtaigos jėgą, kuri iki šiol Lietuvoje buvo retai aptinkama. Sovietinės antipropagandos, juodinusios Lietuvą ir jos kovotojus už laisvę, palikimas buvo toks stiprus, kad niekas iki šiol negalėjo jo tinkamai atsverti. Žinoma, buvo labai gerų apsakymų, romanų. Galima prisiminti ir Ričardo Gavelio ankstyvuosius apsakymus, sukurtus tremties tema, arba J. Vaitkaus meninį filmą „Vienui vieni“, jaunojo V. Landsbergio pjeses, Birutės Mar vaidybą spektakliuose, tapybą. Negalima sakyti, kad Lietuvos menininkų pasaulio potencialas vengė šios temos, neieškojo būdų, kaip prakalbinti istoriją, parodyti mūsų tautos išgyvenimus. Tačiau žmonių mąstyme vis dar keroja sovietiniai stereotipai apie „banditus“. Netgi šimtai istorijos liudininkų – tremtinių ir politinių kalinių – sukurtos ir išleistos knygos negalėjo nugalėti tos propagandinės netiesos, kurią pusamžį varė sovietiniai specialistai.

Ką gi padarė grupė „Skylė“? Visų pirma sukūrė neįtikėtinai gražias eiles šio albumo dainoms. Daugiausia eilių – grupės lyderio ir pagrindinio solisto Roko Radzevičiaus. Visos eilės pasižymi labai apmąstyta, išjausta ir ne banalia eilėdara. „Šalta be mėnesio naktis,/ Iš širdgėlos nupinta./ Tavųjų ašarų ugnis/ Ledais Dubyson krinta,“ – tokiais žodžiais prasideda viena iš gražiausių albumo dainų „Dubysa“.

Kitas labai svarbus aspektas – šios grupės branduolys yra Vilniaus universiteto istorijos specialybės absolventai. Jų sumanymas kalbėti apie Lietuvos laisvės kovas yra ypač giluminis, su profesionaliomis istorijos ir etnografijos žiniomis. Daugelis šio albumo dainų yra paremtos senovine lietuvių liaudies dainų struktūra. Čia apstu mūsų tautosakai būdingų deminutyvų. Tai geriausiai išreiškia kad ir daina „Karingei augo“: „Mažas vaikelis/ Baltos rankelės,/ Neims norago/ Tik muškietėlę./ Atplauks laivelis,/ Tu į jį įsėsi,/ Močios tėvelio/ Ilgai neregėsi...“ Toks archajiškas lietuviškas kalbėjimas parodo, kaip stipriai yra vertinama ir branginama tai, ką padarė Lietuvos partizanai, jų kova įpinama į daug sudėtingesnį ir prasmingesnį istorinį Lietuvos kontekstą.

Štai daina „Karužei augo“ gimė iš dvieilio refreno, kuris priklauso archajiškai sutartinei, – melodija neišliko, tačiau jis buvo užrašytas apie 1849 m. Zarasų apylinkėse. Daina sukurta remiantis šiuo refrenu: „Karutis – kareivėlis, karingė – karas“. Tai byloja apie mūsų ilgaamžę tautos kovą už savo nepriklausomybę ir primena, kad lietuvių liaudies folkloras kažkada buvo tiesiog prisodrintas karo tematikos dainų. Šis profesionalių istorikų meninis požiūris į Lietuvos partizanų kovas sujungia nesenąją mūsų tautos patirtį į ilgaamžę lietuvių, kovojusių už savo nepriklausomybę ir nuosavą gyvenimo būdą, pasaulėžiūrą, patirtį.

Kitas labai stiprus albumo elementas – jame lygiai su jo kūrėjais, pasivadinusiais partizaniniais slapyvardžiais, įrašyti ir tikrų partizanų vardai. Jie čia egzistuoja kaip visaverčiai šio projekto dalyviai. Štai minėta daina „Dubysa“ gimė iš partizanės Aušrelės, eilių pirmojo posmo. Jis buvo išspausdintas Vakarų Lietuvos partizanų poezijos ir dainų rinkinyje „Kovos keliu žengiant“ 1948–1951 m. Kita labai jaudinanti daina yra sukurta partizanės Dianos Glemžaitės kūrybos pagrindu. Ji, kaip ir daugelis partizanų, žuvo po išdavystės apsupus bunkerį. Kaip pažymi albumo „Broliai“ autoriai, jos poetinis palikimas byloja apie tikrą talentą, kuris atspindėtas rinkinyje „Mes mokėsim numirti“ (1994).

Toks žaidybinis dainų kūrėjų susitapatinimas su Lietuvos partizanais, jų įtraukimas į šio albumo autorių sąrašą tik dar kartą byloja apie labai gilius apmąstymus, nedirbtinę, parodomąją, bet tikrą kūrėjų išjautą. Kūrybinis grupės potencialas tikrai stipriai gilinosi į anos kartos lietuvių išgyvenimus. Į išgyvenimus tokių pačių jaunų žmonių, kurie vietoj gyvenimo nelaisvėje pasirinko skaudžią lemtį – garbingą kovą ir mirtį už savo Tėvynę.

Iš tiesų visas albumas turi labai griežtą struktūrą, kuri chronologiškai sutampa su Lietuvos partizaninės kovos raida. Prasidedantis labai gražiomis optimistiškai patriotinėmis ir karingomis dainomis „Per brolių galvas“ ir „Žalia daina“, vėliau išreiškiantis kovos nuožmumą ir išgyvenimų gelmę, jis talpina savyje tiek pasakojimą apie Lietuvos partizanų vadus, įsteigusius Lietuvos laisvės kovos sąjūdį („Aštuoni karžygiai“), tiek ir dainą, skirtą pagerbti visas moteris, išėjusias kartu su vyrais ginti Tėvynės arba kitaip prisidėjusias prie Laisvės kovų. Joms skirta labai romantiška daina „Klajūnė“, kurią įkvėpė reali moteris – Klajūnė – Zofija Striogaitė-Žilienė, kartu su vyru, būrio vadu Antanu Žiliu-Žaibu veikusi Vyčio apygardoje, Ukmergės rajone. Albumą apibendrina archajiškos intonacijos daina „Rauda“, nukelianti į mūsų tautos dvasines gelmes. Paskutinė daina skirta įprasminti partizanų priesaką: „Aš nekraujuočiau, aš nekariaučiau/ Jei ne tos girios, jei ne tie paukščiai,/ Kraujo neliečiau, jei nemylėčiau,/ Jeigu tėvų ir vaikų neturėčiau“.

Na ir vienas paskutinių aspektų yra tas, kad šios vyrų grupės darbą iš tiesų neįtikėtinai papuošė ir išskirtinį koloritą suteikė dainininkės Aistės Smilgevičiūtės, garbingai mėginusios apginti Lietuvos vardą mums vienąme pirmųjų eurovizijos konkursų, vokalas. 2000 metais minėtame konkurse ji sudainavo mums gerai pažįstamą dainą „Strazdas“. Tada išlepintai Europos publikai tai buvo per daug sudėtinga, tačiau profesionalių vertintojų nuomonė apie Aistę buvo pati geriausia. Ką gi, tai, kas per daug sunku suvokti tokių išgyvenimų, kaip Lietuva, nepatyrusiai Europai, šiandien yra pateikta Lietuvos auditorijai.

Šis albumas yra viena gražiausių ir prasmingiausių dovanų Lietuvai.

Ingrida VĖGELYTĖ

Sveikiname

Sveikiname **90-ąjį** gimtadienį sutinkančią **Malviną PELENYTĘ-JUŠKIENĘ**, buvusią Vytauto apygardos Margio, Raumelio būrių ryšininkę, politinę kalinę.

Linkime Dievo palaimos, geros sveikatos, negęstančio optimizmo ir ramių, giedrų gyvenimo dienų.

LPKTS Anykščių filialas

* * *

80 metų jubiliejaus proga sveikiname buvusią Laisvės kovų dalyvę – Algimanto ir Vytauto apygardų partizanų ryšininkę, Vorkutos lagerių politinę kalinę, ilgametę Anykščių buvusių tremtinių ir politinių kalinių choro narę **Birutę BILIŪNAITĘ**.

Linkime stiprios sveikatos, Dievo palaimos ir ilgo, nuoširdaus bendravimo bičiulių šeimoje.

LPKTS Anykščių filialas

* * *

70-ojo jubiliejaus proga nuoširdžiai sveikiname ilgametę Kauno filialo narę, buvusią Irkutsko srities tremtinę **Birutę VALAITIENĘ**.

Linkime stiprios sveikatos, ištvermės, Dievo palaimos.

LPKTS Kauno filialas

Sveikiname tautiečius, geros valios žmones, sulaukusius šventų Kalėdų, Naujųjų metų ir Lietuvos vėliavos dienos.

2011-ieji žymės Dievo gailestingumo, Laisvės gynimo bei didžiųjų netekčių atminties metus.

Linkime visiems kuo geriausios sveikatos, Vilties, Kūčių vakaro palaimos, gimusio Kūdikėlio Jėzaus džiaugsmo ir tolimesnių gražių kūrybinių darbų Lietuvos labui.

Lietuvos laisvės kovos sąjūdžio tarybos vardu – dim. mjr. Vytautas Balsys,
Lietuvos Sąjūdžio Kauno tarybos vardu – Zigmas Tamakauskas

* * *

Gerbiami buvę tremtiniai, politiniai kaliniai, partizanai, Laivės kovų dalyviai, rėmėjai,

Linkime visiems gerų, džiaugsmingų švenčių!

Prie slenksčio vėl Naujieji metai. Tebūna jie tyrumo, stiprios sveikatos, prasmės, palaimos ir gerumo kupini!

LPKTS Pakruojo filialo valdyba

* * *

Brangūs bendro likimo broliai ir sesės,

Artėjančių švenčių proga kviečiame dosniai dalintis bendražmogiškomis vertybėmis, kad priartėję prie gimstančios žvaigždės patys tos šviesos prisipildytume, įkvėptume stiprybės, sveikatos, dvasiškai atsinaujintume, o blankūs kasdienybės šešėliai nuslinktų ir taptų šviesu...

Prasmės ir palaimos jums per šv. Kalėdas ir visus ateinančius 2011 metus!

LPKTS Telšių filialo taryba

* * *

Mielieji,

Ženkite per Naujųjų metų slenkstį visada jausdami laiko vertę, žinodami savo troškimus ir siekius. Juos įgyvendinant linkime atkaklumo ir sėkmės.

Šv. Kalėdų ir Naujųjų metų proga Lietuvos karius, buvusius tremtinius ir politinius kalinius, visus geros valios tautiečius sveikina

LDK Birutės karininkų šeimų moterų draugijos Kauno skyrius ir Lietuvos kariuomenės rezervo karių asociacijos Kauno apskrities skyrius

Naujoji buvusių tremtinių kūryba

Gausėjant buvusių tremtinių kūrybos (knygos, straipsnių, įvairių publikacijų, vaizduojamosios ir taikomosios dailės kūrinių) iškyla klasifikacijos poreikis. Galimos tokios grupės: pirma – kūriniai, sukurti būnant tremtyje ir lageriuose, kalėjimuose, antra – sukurti jau grįžus į Lietuvą, ir trečia – pasilikus po tremties Sibire ir apskritai buvusioje Sovietų sąjungos teritorijoje. Pirmųjų dviejų grupių kūrybos yra labai daug ir apie ją jau žinoma, ji tapo plačių publikavimų, tyrinėjimų objektu. Žymiai mažiau težinoma, o ir visai nežinoma apie Sibire likusius lietuvius, jų gyvenimą, buitį, darbus, ypač meninės kūrybos apraiškas.

Pirmoji problema ir klausimas – kodėl dalis tremtinių „nusėdo“ tose tolimose buvusios nelaisvės šalyse. Manoma, kad nenumaldomas gimtinės, tėvynės ilgesys stipriai veikia pirmąjį nelaisvės dešimtmetį, vėliau tas jausmas lėtai, tačiau nenumaldomai blanksta. Tremties vaikai, tapę moksleiviais ir studentais, auga kitoje aplinkoje, mezgasi draugystė, atsiranda mišrios šeimos, įsitvirtinama darbe, pasiekiama ir nemenko karjeros lygmens. Niekas dabar tiksliai negali nustatyti, koks procentas tremtinių taip ir liko Rusijos gilumoje, apytikriai tai galėtų būti 10–20 procentų.

Taigi yra, egzistuoja, gyvena toks mūsų tautiečių būrys tolimajame Sibire, įvairiai klostosi jų ryšiai su tėvyne. Ypač tų ryšių poreikis išlieka stiprus ir, tikėtina, stiprėja tarp išsilavinusių žmonių. Dalis jų rašo ir išleidžia knygų, sukuria dailės kūrinių. Vienas iš tokių yra Saulius Sidaras, gimęs 1941 metais netoli Kauno, 1948 metais ištremtas į Krasnojarsko kraštą. Mokėsi Irkutsko politechnikos institute, Kalnų fakultete, apgynė kandidato disertaciją. 2009 metais Krasnojarsko leidykla „Saulutė“ išleido dvi jo rusiškai (su trumpais lietuviškais įvadais) parašytas ir parengtas knygas.

Viena iš jų – „Išnykstantis horizontas“. Tai stamboka, 248 puslapių knyga, išleista 500 egzempliorių tiražu. Ją redagavo vilnietis, buvęs tremtinys R. Racėnas. Pirmame skyrelyje „Sutrypta vaikystė“ pasakojama apie pirmuosius tremties metus, sunkų kelią į mokslą. Toliau aprašomas geologo darbas neaprėpiamuose Sibiro plotuose, gamtos vaizdai, svarstoma apie begalinius Sibiro turtus. Tekstas įdomus tiek buvusiems, tiek ir nebuvusiems tuose kraštuose.

Antroji knyga – „Langas į pasaką“, skirta lietuvių mėgėjiškai dailės kūrybai. Čia leisime sau pacituoti keletą knygos įvado žodžių: „Mažai atskleista duomenų apie tai, kiek lietuvių ir jų palikuonių dabar gyvena Sibire... Norėdama nušviesti šią... temą, 2009 metais tuo užsiėmė Krasnojarsko lietuvių sekmadieninė mokykla „Saulutė“ prie tautinės kultūrinės bendrijos „Lietuva“... Tikime, kad šioje knygoje esanti medžiaga atspindi Sibiro lietuvių kūrybingumą ir dvasingumą, siekį nuspalvinti rūsčią Sibiro kasdienybę... Knyga pirmiausiai adresuojama Sibiro lietuviams, jų glaudesniems ryšiams.“

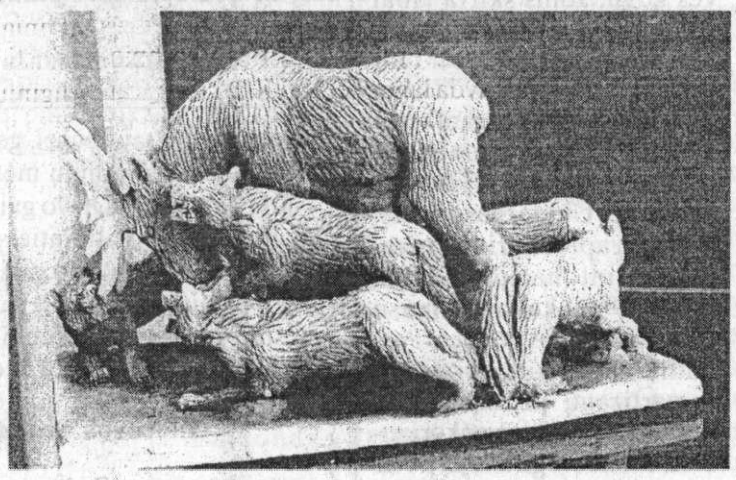

Lietuvių tremtinių kūriniai

Leidinyje pateikiami septynių autorių kūriniai, daugiausiai – taikomosios dailės. Šie dailininkai: Saulius Sidaras, Julija Mekienė, Algirdas Vaisiūnas, Marytė Užgirėnaitė, Angelina Lavrova, Algerda Čechovičiūtė, Elena Litvinova, kai kurie iš jų gimę Sibire, yra ir trečiosios kartos atstovė. Jų darbai daugiausiai suvenyrinio pobūdžio, papuošalai, rankdarbiai. Gausiai panaudojamos vietinės medžiagos, įvairiausi mineralai, akmenys, tarp jų ir pusbrangiai: (oniksas, nefritas, agatas, kalnų krištolas ir kiti).

Darbuose pasitaiko lietuviškų motyvų – Lietuvos siluetas, Trispalvė, Vytis, dažnesnės yra Sibiro realijos. Įdomi menininkė A. Čechovičiūtė, vadovaujanti dailės studijai, sukuria figūrines kompozicijas apie taigos gyvūnus. Porą autorių galima priskirti prie profesionalų. Viena iš jų – M. Užgirėnaitė, gimusi Sibire, Krasnojarske įgijusi architektės specialybę, albume pateikusia studijinių piešinių ir tekstilės pavyzdžių. Jos duktė A. Lavrova mokėsi Krasnojarsko dailės mokykloje ir Politechnikos institute. Albume publikuojamos net 28 jos akvarelės. Jaudinančiai skaitomi jos žodžiai, kad „svajojanti gyventi Lietuvoje“.

Albumo sudarytojas S. Sidaras pabrėžia, kad į knygą pakliuvo tik dalis surinktos medžiagos, pati medžiaga apima tik Vidurio Sibirą. Tačiau lietuvių esama ir Tolimuosiuose Rytuose, ir Vidurinės Azijos respublikose, ir dar kitur. Mažas knygos tiražas (100 egzempliorių) riboja jos sklaidą, apskritai apie tokius leidinius Lietuvoje nieko nežinoma. Nors prie albumo ruošimo prisidėjo Lietuvos tautinių mažumų ir išeivijos departamentas, tačiau būtina galvoti apie sekantį žingsnį – įtraukti ir dabartinę Sibiro lietuvių kūrybą į Lietuvos kultūros panoramą.

Vytenis RIMKUS

Pageltę sąsiuvinio puslapiai saugojo poetišką sielą

Prieš metus artimieji ir Nemakščių miestelio bendruomenė pas Viešpatį palydėjo Konstantiną JOVAIŠĄ. Šio tolerantiško ir šviesaus žmogaus gyvenimas buvo pažymėtas tremties ženklu. Tačiau niekas nežinojo, kad šviesios atminties Konstantinas Jovaiša ankstyvoje jaunystėje ir tremtyje rašė eilėraščius. Po tėvo mirties beveik tris dailiai eilėraščių prirašytus sąsiuvinius rado duktė – Nemakščių vidurinės mokyklos mokytoja Dalia Venckuvienė. Jai su vyru Vidu ir kilo mintis šią kūrybą suguldyti į knygą. Taip gimė poezijos rinkinėlis „Rūsčiųjų metų eilės“.

Nuo Bartkiškės iki Vorkutos

Konstantinas Jovaiša gimė 1930 metų sausio 12-ąją netoli Nemakščių miestelio, Bartkiškės kaime, ūkininko šeimoje. Pradinį išsilavinimą įgijo Nemakščių mokykloje, kur baigė šešis skyrius. Iš mokytojų bene labiausiai vertino Vaclovą Šveikauską, smetoniškosios Lietuvos inteligentą, gyvenusį Bartkiškės dvarelyje. Karo metais – 1942-aisiais įstojo į Raseinių gimnazijos antrą klasę, vėliau – 1943–1945 metais mokėsi Viduklės progimnazijoje. Po to įstojo į Skaudvilės gimnaziją, kurią baigė 1950 metais. Dar 1949 metų pradžioje toje Skaudvilės gimnazijos klasėje, kurioje mokėsi Konstantinas, įsikūrė moksleivių pogrindinė organizacija, platinusi nelegalius lapelius prieš sovietų valdžią. K.Jovaiša neliko nuošalėje ir nukentėjo: 1950 metais įstojęs į Kauno veterinarijos akademiją, jos negalėjo baigti – 1951-ųjų vasarį buvo areštuotas. Devynių asmenų grupelę karo tribunolo teismas nubaudė po 25 metus laisvės atėmimo ir po 5 metus be teisės apskųsti teismo nuosprendį. Nykus buvo 1951-ųjų ruduo, kai K.Jovaiša gyvuliniame vagone pasiekė tremties vietą Vorkutoje. Čia laukė alinantis darbas šachtose. Pašlijo sveikata, bet ne dvasia. Savo meilę ir ilgesį gimtajam kraštui, artimiesiems jis slapčia sudėjo į posmus. O plunksną buvo pradėjęs mėginti nuo gimnazijos laikų.

Po Stalino mirties praėjus dvejiems metams – 1955-aisiais – tremtiniai ir politiniai kaliniai labiau padrąsėjo: kai kurios šachtos streikavo, kitur vyko mitingai – buvo reikalaujama geresnių darbo sąlygų ir bylų peržiūrėjimo. Protestuotojų balsas nenuėjo veltui – 1956-ųjų vasarą atvyko komisija ir byla buvo nagrinėjama iš naujo. Tų pačių metų rudenį K.Jovaiša buvo išteisintas ir sugrįžo į Lietuvą.

Po metų susirado darbo Plentų valdyboje. Iš pradžių dirbo darbininku, vėliau sumanus ir gabus žmogus buvo paskirtas kelių meistru. Bet neilgam. Kažkam iš partijos rajono komiteto nepatiko K.Jovaišos biografija, ir 1960 metų rudenį iš Plentų valdybos jį atleido. Rūstūs persekiotojai neatsižvelgė, kad tų metų pavasarį buvo vedęs ir jo žmona laukėsi.

Vėliau K.Jovaiša dirbo įvairiausius darbus – Skaudvilės kelių ruožo meistru, Raseinių autokelių valdyboje techniku, darbų vykdytoju, punkto viršininku ir cecho viršininku.

Nuo 1971-ųjų sugrįžo į Nemakščius, kur tarybiniame ūkyje dirbo saugumo technikos inžinieriumi, vėliau – statybos darbų vykdytoju. Net 11 metų – nuo 1986-ųjų birželio iki 1997-ųjų rugpjūčio – K. Jovaiša dirbo Nemakščių Martyno Mažvydo vidurinės mokyklos direktoriaus pavaduotoju ūkio reikalams. Dirbdamas įvairiose pareigose už sėkmingą ir nuoširdų darbą pelnė daugybę apdovanojimų, buvo mylimas ir gerbiamas bendradarbių.

Lietuvos Nepriklausomybės atgavimas jį tarsi pakėlė ant sparnų, suteikė naujų jėgų. K. Jovaiša su istorijos mokytoju, kraštotyrininku ir Sąjūdžio idėjų nešėju Antanu Girčiu, kitais Sąjūdžiui pritariančiais nemakštiškiais pasirūpino, kad Nemakščių kapinėse iškiltų paminklas tremtiniams.

Ypač džiugi K. Jovaišai buvo 2000-ųjų kovo 8-oji, kai Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centro Pasipriešinimo dalyvių teisių komisijos nutarimu buvo pripažintas Laisvės kovų dalyviu.

(keliama į 5 psl.)

Pageltę sąsiuvinio puslapiai saugojo poetišką sielą

(*atkelta iš 4 psl.*)

Lietuvos politinių kalinių sąjungos tarybos prezidiumas jam įteikė padėką už nenuilstamą kovą prieš okupacinius režimus dėl Lietuvos valstybės nepriklausomybės ir už nepriklausomybės įtvirtinimą.

„Man gaila dienų, kur praeitin dingo“

Trys sąsiuviniai... Per 50 eilėraščių. Tiek nuo 1949-ųjų rugpjūčio iki 1958-ųjų sausio parašė Konstantinas Jovaiša. Jaučiant pagarbą autoriui, eilėraščiai į knygą sudėti eilės tvarka pagal metus. Kiekvienas sąsiuvinis tarsi pakuždėjo atskiras dalis: 1949–1950 metų poezijai pritiko autoriaus eilutės „Man gaila dienų, kur praeitin dingo“. Daugiausiai eilėraščių, parašytų tremtyje, sudėta į antrąją dalį, pavadintą „Svajonėm skrieju į Tėvynę“ (1954–1957). Mažiausiai eilėraščių – trečiojoje knygelės dalyje „Dainuoju Tau“ (1957–1958). Ant vieno iš sąsiuvinių, pirktų tremtyje, buvo užrašyta „Rūsčiųjų metų eilės“. Toks pavadinimas ir paliktas knygelei.

K. Jovaišos poezijoje, kaip ir visoje tremtinių ir politinių kalinių kūryboje, pastebimi tautos ištvermės ir dvasios didybės ženklai. Tėvynės meilė persipina su ilgesiu mylimiems žmonėms – merginai, Motinai, Tėveliui. Sunku net suvokti, kaip šąlantis, kenčiantis, sunkaus darbo nualintas žmogus dar rasdavo laiko susikaupimo minutėms ir savo posmais skrisdavo į gimtąją šalį. Taip gimė eilėraščiai „Sugrįžimo svajonės“, „Trokštu laisvės“, „Į Tėvynę“ ir kiti. Ypač jaudinantis eilėraštis „Vieną naktį“, kur autorius sapne mato save sugrįžusį į Tėviškę. Deja, prabudęs jis atsiduria žiaurioje realybėje:

„Aš Tėvynėj buvau,
Savo sodžiuj brangiam,
Ir mačiau, kaip beržo lapeliai
skleidžias.
Nepasakęs „sudiev“,
Atgalios sugrįžau,
Kur skausmas rakina širdį.“

K. Jovaiša nepretenduoja į profesionaliąją kūrybą. Jam eilėraštis buvo laisvės gurkšnis nelaisvėje, padėjęs nepalūžti dvasiai. Bent prie lietuviško žodžio galėjo sunkiomis minutėmis prisiglausti kaip prie mylimosios, tėviškės beržo, gimdytojų... Tas žodis drąsino sugrįžimo viltį į Tėvynę.

Knygelė „Rūsčiųjų metų eilės“ neabejotinai papildys tremtinių ir Laisvės kovų dalyvių kūrybą, o nemakštiškiai, beskaitydami savo kraštiečio eiliuotus išgyvenimus, nuolatos prisimins Konstantiną Jovaišą – taurų, paprastą ir kilnų Žmogų iš nedidelio Žemaitijos miestelio.

Algirdas DAČKEVIČIUS,
kraštietis ir knygelės „Rūsčiųjų metų eilės“ sudarytojas

Susitiko seni draugai. K.Jovaiša dešinėje, Nemakščiai, 1958 metai

* * *

Sugrįžimas

O krašte mylimas, brangus.
Štai vėl ant Tavo žemės stoviu.
Žvaigždėtas mėlynas dangus
Ir oras kvepiantis medum
Daug metų čia mane viliojo.

Kaip viskas miela, net graudu, –
Sutinka Vilnius mūs gimtasis.
Ir dainos sesių, šnekos...
tiek kalbų...
Kaip atsidžiaugt, Tėvyne, mano.
Čia mūsų žemė, prosenių tėvų.

Ir štai toliau... Mažyčiai
žiburėliai, –
Malonūs sodžiai, apjuosti beržais.
Ten linksmas Kaunas,
Nemunas, Dubysa.
Visi sutinka čia linksmais veidais...
Tai daugel metų tos svajonės visos.

O gimtas sodžiau, koks esi
brangus
Tu mano širdžiai ir svajonėm.
Skaisčiai prašvintantis dangus
Ir oras kvepiantis medum
Daug metų čia mane viliojo...

Radviliškis–Nemakščiai, 1956 m. lapkričio 8 d.

* * *

Trokštu laisvės

Daug puikių dienų jau dingo
Su svajonėm ir kančia;
Tėviškės brangios nelemta
Aplankyti nei nakčia.

Kiek tos laimės skirta žmogui
Ir kada ji beateis?
Mūsų širdys ne plieninės,
Laikas kumščiams atsileist!

Laisvės trokšta širdys jaunos,
Laisvo oro ir vandens.
Pamatyti gimtą sodžių,
Saulę, kai miegoti eis...

1956 m. liepos 15 d.

Naujos knygos

Knyga apie didį žmogų

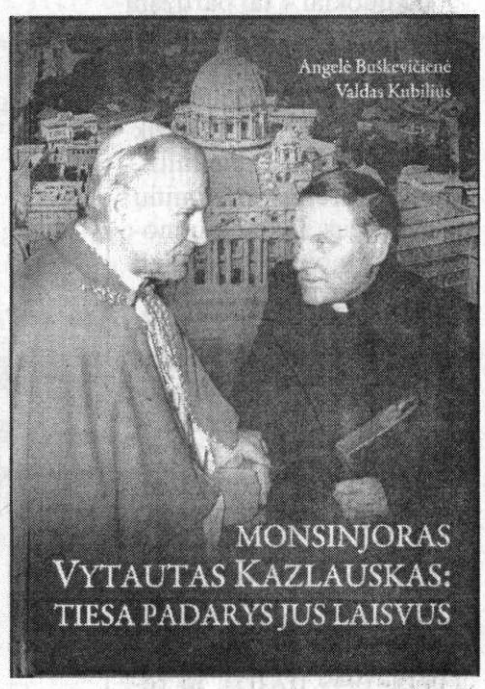

Iš visų didelio knygų srauto apie tremtį, rezistenciją ir neginkluotą pasipriešinimą sovietinei Lietuvos okupacijai išsiskiria solidi Pasaulio lietuvių centro išleista Angelės Buškevičienės ir Valdo Kubiliaus knyga „Monsinjoras Vytautas Kazlauskas: tiesa padarys jus laisvus“. Autoriai leidinį grindė įdomia, istoriškai teisinga medžiaga, nurodydami šio garbingo kunigo gyvenimo ir veiklos kelius, pateikė bibliografines nuorodas, dokumentų faksimiles, žmonių atsiminimus. Autoriai neapsiribojo tik kunigo prof. Vytauto Kazlausko gausiai iliustruota biografija. Nudžiugau radęs daug dokumentų ne tik iš KGB archyvų, susirašinėjimų su žymiais žmonėmis, Bažnyčios hierarchais, rašytojais.

Monsinjoras Vytautas Kazlauskas (1919–2008) buvo neeilinė asmenybė. Gimė ir užaugo Liudvinavo apylinkėse, Avikilų kaime, ūkininkų šeimoje. Anksti neteko tėvelio Motiejaus. Veržėsi į mokslus, 1939 metais tapo Vilkaviškio kunigų seminarijos klieriku. Nuo tada susiejo savo gyvenimą su Bažnyčia, tarnavimu Dievui ir Tėvynei.

Brolis Vincas pokariu tapo partizanų ryšininku, pateko į NKVD kareivių rankas, buvo suimtas, nuteistas ir žuvo Sverdlovsko srities Verchniaja Tavda lageryje. Kiti Kazlauskų vaikai pasklido po pasaulį.

Vytautas iš Pajevonių, kur kunigavo, pasitraukė į Vakarus, nuvyko į Insbruką (Austrija), studijavo teologiją, sociologiją ir pedagogiką, buvo studentų kapelionu. Nuo 1950 metų net 38 metus vadovavo Vatikano radijo lietuviškoms laidoms. Kai kūrėsi Vytauto Didžiojo universitetas Kaune, monsinjoras dalyvavo tame procese, ėjo Humanitarinių mokslų fakulteto dekano pareigas, kartu dėstė Kauno kunigų seminarijoje ir kitose aukštosiose mokyklose, rašė ir leido knygas, publikavo straipsnius, 1990 metais įkūrė SOS Vaikų kaimų draugiją Lietuvoje, labdaros fondą, padėjo įrengti savo tėviškėje Avikiluose vaikų globos namus – kaimą... Jau sunku įvardinti visus gerus darbus, kurie gimė šiam kunigui vadovaujant, inicijuojant juos. Jis bendravo ne tik su Bažnyčios hierarchais kardinolu Vincentu Sladkevičiumi, vyskupais, valdžios žmonėmis.

Mane sudomino knygoje publikuojamas poeto Jono Aisčio laiškas, 1972 metų birželio 15-ąją rašytas iš Vašingtono į Vatikaną, atsakant į kunigo dr. V. Kazlausko prašymą atsiųsti Vatikano radijui įrašytų savo religinių eilėraščių. Į tai poetas atsakė, kad jo kūryba yra per daug asmeniška ir į religijos rėmus neįtelpa, nors tokių eilių rinkinyje „Poezija“ (1961 metų leidime) ir esama... Arba Lietuvos saugumo 1989 metų sausio 9 dienos raštas apie tai, kad bijodamas per didelės kunigo V. Kazlausko įtakos per Vatikano radiją, ėmėsi šmeižto.

Žinoma, tokią įvairialypę knygą aptarti mūsų laikraštyje yra per sunki užduotis, tačiau susidariau įspūdį, kad tai brandus, prasmingas ir turintis išliekamąją vertę darbas. O visa, kas užrašyta ir pateikta skaitytojui, išliks mūsų kultūros lobynuose.

Stanislovas ABROMAVIČIUS

Didžiuodamasis savo mokykla

Ukmergės rajono Lyduokių pagrindinė mokykla turi ilgą ir garbingą istoriją. Žinoma, kad dar 1781 metais joje mokėsi 15, 1782 metais – 24 mokiniai, spaudos draudimo laikais kūrėsi vadinamosios daraktorių mokyklos. Lyduokiškiai visais laikais siekė mokslo ir šviesos.

Dabartinės mokyklos veikla žinoma nuo 1911 metų, kai ją įkūrė vietinis grafas S. M. Kosakovskis. 1931 metais mokykla persikėlė į Lyduokių dvaro rūmus. 1936 metais pastatytas naujas pastatas, 1944 metais jame įsteigta progimnazija. 1952 metais mokykla tapo vidurine, išleido septynias abiturientų laidas. Buvo metų, kai reikėjo net paralelinių klasių. 1986-aisiais ji vėl nepilna vidurinė, 1989 metais – devynmetė, o 1994-aisiais – pagrindinė. Deja, mokinių skaičius nepaliaujamai mažėja...

Tokia statistika. Tačiau daug daugiau žinių apie savo gimtąją mokyklą į knygą „Uždaromų durų girgždėjimas“ sudėjo dabar Lyduokiuose gyvenantis Albinas Šerelis, 1956 metais baigęs tada dar Lyduokių vidurinės pirmąją laidą. Vartydamas šios knygos puslapius, nuoširdžiai džiaugiesi, kad atsirado žmonių, kurie neleido Lyduokių mokyklos istorijai nugarmėti į praeitį.

(*keliama į 6 psl.*)

Naujos knygos

Didžiuodamasis savo mokykla

(atkelta iš 5 psl.)

Lyduokiai – tai partizaninis kraštas. Džiugu, kad ir šioje knygoje pasakojama apie Laisvės kovotojų jaunystę, mokslo metus, tremtį, ne tik apie mokyklos renginius, sporto būrelius, egzaminų įvertinimus. Lyduokių mokykloje mokėsi būsimieji partizanai: Didžiosios Kovos apygardos vadas Alfonsas Morkūnas-Plienas (1908–1949 12 30), jo broliai Stasys-Tarzanas (1913–1994) bei Karolis (1925–1949 05 11). Taip pat Vaclovas Adamonis (1920–1946 05 08), Vladas Ališauskas (1917–1949 12 30), jo broliai Kazimieras (1909–1949 03 28), Ambraziejus (1915–1949 07 07), jų rėmėjai Donatas Adamonis, gimęs 1929 metais, Apolonija Meiliūtė, gimusi 1922 metais, Kazimieras Morkūnas ir kiti. Tremties šalčius ragavo Vytautas Butkus ir dar dešimtys mokinių. Kai kas sugrįžo į tėviškę, kiti – namo nebuvo įleisti...

Šioje mokykloje mokėsi buvęs ministras Henrikas Zabulis, gimęs 1927 metais Virkščių kaime, mokslų daktarė Genovaitė Šniraitė-Stulpinienė, gimusi 1932 metais Kelpšių kaime, kraštotyrininkė Albina Katinaitė-Navickienė, gimusi 1935 metais Slabados kaime, prof. Algimantas Feliksas Žiogas, gimęs 1946 metais Lyduokiuose, dr. Palmyra Katinaitė, gimusi 1940 metais Slabados kaime, fotomenininkas Julius Vaicekauskas, gimęs 1939 metais Slabados kaime, dr. Vytautas Morkūnas, gimęs 1941 metais Antatilčių kaime, hab. dr. Juozas Pieškus, gimęs 1941 metais Juknonių kaime. Argi galima visus išvardyti?

Albinas ŠERELIS

Uždaromų durų girgždėjimas

Džiaugiuosi, kad Albinas Šerelis pastatė paminklą savo mokyklai, jos mokiniams ir gimtosioms apylinkėms. „Kartos ateina ir išeina, atlikti darbai lieka prisiminimuose“, – sako knygos autorius. Ir jis teisus, kaip ir dėl pastabos, kad rašymas, tai, deja, ne pievos pjovimas. Už šienavimą sumokama, o už knygos parašymą moki pats...

Stanislovas ABROMAVIČIUS

Tremtis užpoliarėje

Jonas Abromaitis

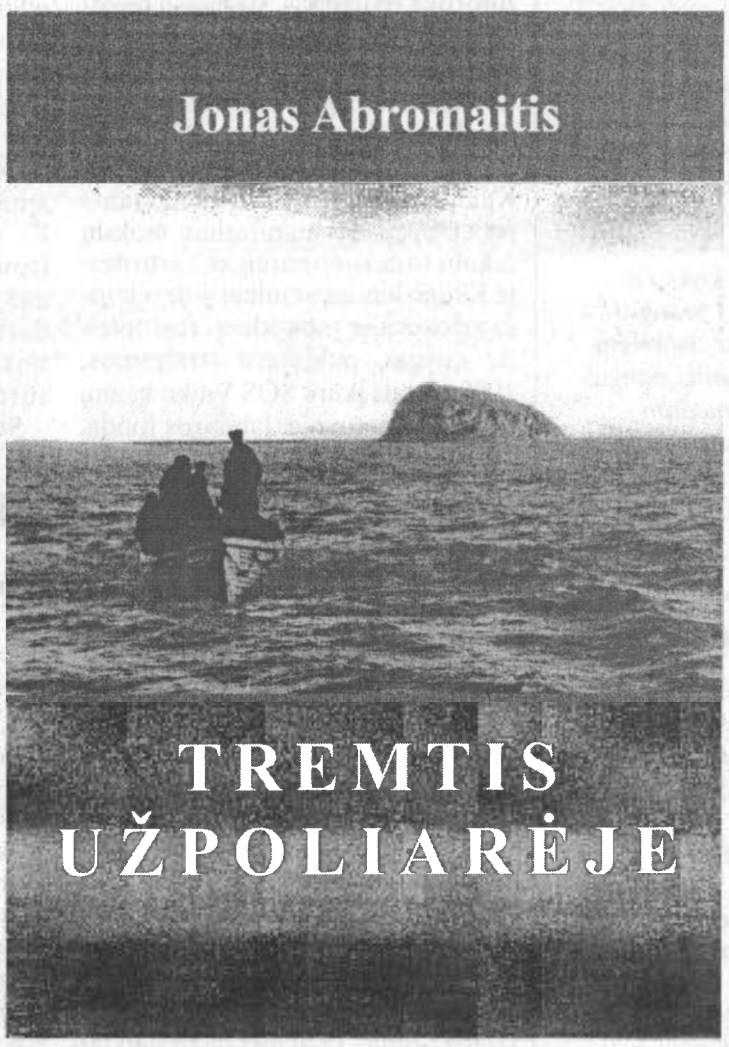

Prisiminimus apie devyniolika tremtyje praleistų metų buvęs nepriklausomos Lietuvos mokytojas Jonas Abromaitis sudėjo į knygą „Tremtis užpoliarėje“.

Autorius įdomiai, vaizdžiai ir gyvai, per daug neišsiplėsdamas aprašo pirmosios sovietų okupacijos pradžią, trėmimą, žeminantį „raudonųjų pasaulio lygintojų“ elgesį, atsisveikinimą su Lietuva, kuris atrodė „tarsi mylimo ir brangaus žmogaus laidotuvės“, vargingą kelionę, pirmuosius tremties Altajuje darbus ir rūpesčius. Dėl jų nekeikia nei žmonių, nei likimo... Net priverstinę kelionę į šiaurę, gyvenimą prie Laptevų jūros, beviltišką savo ir šeimos padėtį J.Abromaitis skaitytojui pateikia ramiai, kaip šiokį tokį nuotykį, suspėdamas pamatyti Sibiro grožį ir skurdą, prisiminti kai kurių vietovių istoriją.

„Grįžau į Tėvynę visai išsekęs, be sveikatos, pusiau aklas, suluošintas invalidas. Aš dabar labai panašus į aplamdytą, su šaknimis išverstą gluosnį. Toks likimas. Nuo jo niekur nepabėgsi, niekur nepasislėpsi. (...)

Baigdamas norėčiau dar palinkėti savo anūkams, proanūkiams ir jų ainių ainiams, skaičiusiems šiuos tremtinio užrašus, visur ir visada būti tikrais Lietuvos patriotais ir prisiminti tuos, kurie kentėjo ir mirė už Tėvynę,“ – tokiais žodžiais knygą baigia J. Abromaitis.

„Tremtinio“ inf.

ILSĖKITĖS RAMYBĖJE

Vytautas Jokubaitis
1936–2010

Gimė Joniškio r. Gimbučių k. ūkininkų šeimoje. Mokėsi Juodeikių pradinėje mokykloje. 1948 m. šeima ištremta į Sibirą – Krasnojarsko kr. Sovetsko r. miškų pramonės ūkio Brodo gyvenvietę. Teko dirbti sunkius miško ruošos darbus. Susižalojo akį, liko neįgalus. Į Lietuvą grįžo 1958 m., apsigyveno pas gimines Piktuižių kaime. Dirbo kolūkyje traktorininku ir kitus darbus. Sukūrė šeimą su to paties likimo drauge Leontina Bijeikaite. Užaugino sūnų ir dukterį. 1973 m. persikėlė gyventi į Joniškį. Dirbo Joniškio melioracijos valdyboje ekskavatorininku.

Palaidotas Joniškio Kalnelio kapinėse.

Nuoširdžiai užjaučiame žmoną, vaikus su šeimomis ir artimuosius.

LPKTS Joniškio filialas

Petras Šlekys
1918–2010

Gimė Prienų r. Būdelės k. Mokėsi Kauno universiteto Cheminės technologijos fakultete, Karo mokykloje. 1939 m. baigęs ir įgijęs atsargos jaunesniojo leitenanto laipsnį, ėjo 3-iojo artilerijos pulko atskiros grupės prie 9-ojo pėstininkų pulko Marijampolėje Žvalgų būrio vado pareigas. 1946 m. suimtas ir nuteistas 10 m. ir 5 m. be teisių. Kalėjo Komijos lageriuose. Grįžęs į Lietuvą dirbo Kauno šilko-pliušo kombinate Planavimo-gamybos skyriaus vyresniuoju inžinieriumi. Nuo 1991 m. buvo LPKTS narys, Lietuvos atsargos karininkų sąjungos narys.

Palaidotas Kauno r. Tabariškių kapinėse.

Užjaučiame artimuosius.

LPKTS Kauno filialas

Domicelė Juodviršytė-Čiudarienė
1920–2010

Gimė Juodpėnų k. Kupiškio r. ūkininkų šeimoje. 1945–1949 m. kalėjo Archangelsko sr. Velsko r. Vėliau ištremta į Krasnojarsko sr. Angarsko r. Bagučevo k. 1957 m. grįžo į Lietuvą, apsigyveno tėviškėje. Užaugino dvi dukteris ir sūnų.

Palaidota Baisogalos kapinėse.

Užjaučiame vaikus ir gimines.

LPKTS Radviliškio filialas

Jonas Mečionis
1922–2010

Gimė Dervelių k. Pakruojo r. ūkininkų šeimoje, kurioje augo du sūnūs. Broliai išėjo partizanauti. 1945 m. buvo suimtas, brolis žuvo. Joną nuteisė 10 m. kalėti. Į Lietuvą grįžti neleido. Apsigyveno Karagandos sr., vedė, užaugino dukterį ir sūnų. Į Lietuvą grįžo 1989 m. Jam suteiktas kario savanorio statusas.

Palaidotas Radviliškio kapinėse.

Nuoširdžiai užjaučiame vaikus, gimines.

LPKTS Radviliškio filialas

Dėmesio!

Kitas “Tremtinio” numeris išeis 2011 metų sausio 7 dieną.

Užsiprenumeruokite „Tremtinį“ 2011 metams

Prenumeratos indeksas – 0117.

Prenumerata kainuoja: 1 mėn. – 7 Lt, 3 mėn. – 21 Lt, 6 mėn. – 42 Lt.

„Tremtinys“ išeina keturis kartus per mėnesį. Prenumerata priimama „Lietuvos pašte“ iki sausio mėnesio 22 dienos.

Pro memoria

Julijonas Ardavičius
1929–2010

Lietuvos laisvės kovos sąjūdžio narys Julijonas Ardavičius gimė Kėdainių aps. Surviliškio valsč. Surviliškio vienkiemyje – ūkininkų šeimoje.

Julijonas Ardavičius, slapyvardžiu Genys, aktyviai dalyvavo patriotinės organizacijos „Vytis“ veikloje. Organizacijai vadovavo Alfonsas Žilys-Indėnas. Su partizanais Broniumi Karbočiu-Bite, Alfonsu Petrausku, Pranu Plančiūnu ir kitais Julijonas palaikė pastovų ryšį.

J. Ardavičiaus tėvų sodyboje buvo įrengta pogrindinė spaustuvėlė. Joje spausdino iš Kauno atvežtą A. Petrausko ir kitų pateiktą medžiagą bei platino Kėdainiuose ir apylinkėje.

Išduotas Julijonas buvo suimtas ir tardytas Kėdainiuose, vėliau Lukiškėse. Kalėjo Kazachstano Džezkazgano lageryje. Dirbo gipso kasykloje. Lageryje dalyvavo politinių kalinių sukilime.

Grįžo į gimtinę po dešimties metų. Vedė buvusią tremtinę. Užaugino dukterį.

Lietuvai atkūrus nepriklausomybę aktyviai ieškojo žuvusiųjų palaidojimo vietų. Savo pastangomis perlaidojo penkiolika partizanų Surviliškyje, sutvarkė jų kapus ir visą laiką juos prižiūrėjo. Savo jėgomis Peiksvos kaime pastatė paminklą bendražygiams Pranui Plančiūnui ir Alfonsui Petrauskui. Dalyvavo statant paminklus Prisikėlimo apygardos vadui Juozui Paliūnui-Rytui ir Krakių krašto žuvusiems partizanams jų išniekinimo vietoje.

Julijonas Ardavičius buvo aktyvus SKAT karys, LPKTS Kėdainių filialo tarybos narys.

LR Vyriausybė Julijoną Ardavičių apdovanojo Sausio 13-osios medaliu, o LPKTS už gerus darbus – žymeniu „Už nuopelnus Lietuvai“.

LPKTS Kėdainių filialas

Telšiuose skambėjo „Dievo dovana“

Šviesaus atminimo chorvedžio Alfrido Bulkausko iniciatyva pradėtus adventinius koncertus visuomenei gruodžio 12 dieną Žemaitės teatro salėje pratęsė dabar „Tremties aidų“ chorui vadovaujanti Milda Ulkštinaitė. Savo skambiais jaunatviškais balsais choristams talkino Žemaitijos kolegijos studentės. Koncertą gražiai papildė ir papuošė G. Butkės jaunosios skaitovės. Tylos minute buvo pagerbtas koncerto iniciatoriaus A. Bulkausko atminimas.

Žiūrovai labai dėkingi atlikėjams ir organizatoriams už tokį gražų renginį, suteikusį daug džiaugsmo ir malonumo. Visi išsiskirstė linkėdami vieni kitiems šilumos kupinų švenčių, nusiteikę ramybei ir Didžiosios Šventės laukimui.

Bronislava BIKNIUVIENĖ

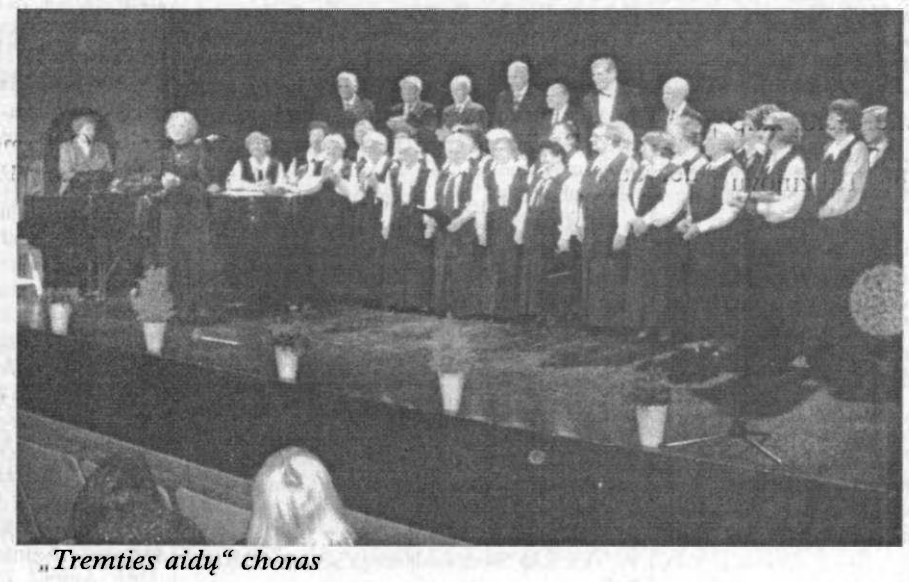

„Tremties aidų“ choras

Skelbimai

Gruodžio 27 d. (pirmadienį) 12 val. LPKTS Alytaus filialas Šaulių namuose rengia koncertą pagyvenusiems žmonėms – vyks Jono Abromavičiaus knygos **„Tremtis Užpoliarėje“** pristatymas, žaidimai, viktorinos ir atsisveikinimas su senaisiais metais.

Kviečiame aktyviai dalyvauti.

Gražiausių metų švenčių – šv. Kalėdų ir Naujųjų 2011 metų – proga sveikiname buvusius politinius kalinius, tremtinius, partizanus, jų ryšininkus, rėmėjus ir linkime ištvermės, geros sveikatos ir neblėstančios šviesesnių dienų vilties...

Gruodžio 28 d. (antradienį) 12 val. LPKTS Kauno filialo narių mažuosius – vaikaičius, provaikaičius, kviečiame dalyvauti šventiniame renginyje su Kalėdų seneliu. Dovanėlės – su kvietimais.

Gruodžio 29 d. (trečiadienį) 14 val. – LPKTS Kauno filialo nariams tradicinė vakaronė „Tremtinio Kalėdos“.

Renginiai vyks LPKTS salėje. Vaišinsimės atsineštomis vaišėmis.

2011 m. sausio 8 d. (šeštadienį) 12 val. Šiaulių kultūros centre įvyks **šventinė vakaronė** LPKTS Šiaulių filialo nariams – buvusiems tremtiniams, politiniams kaliniams ir jų vaikams bei vaikaičiams.

Maloniai kviečiame dalyvauti.

Joana Čeliauskaitė-Klumbienė, gyvenanti Švėkšnoje, ieško **Gražinos ŠIBAILAITĖS**, 1946–1958 metais buvusios tremtyje Čeremuchove, Severo Uralsko rajone. Joana yra girdėjusi, kad Gražina gyvena Klaipėdoje. Padėkite Sibiro draugėms susitikti. Ką nors žinančiuosius prašome pranešti **Joanai** tel. **8 652 40825**.

Iš anksto dėkojame.

ILSĖKITĖS RAMYBĖJE

Aldona Genovaitė Rimgailienė
1927–2010

Gimė Lupaičių k., Šiaulių r., ūkininkų šeimoje. 1949 m. šeima įtraukta į tremiamųjų sąrašus, konfiskuotas turtas. Slapstėsi pas gimines, pažįstamus. 1954 m. ištekėjo. Užaugino dukterį ir sūnų. Buvo LPKTS Kauno filialo narė.

Palaidota Karmėlavos kapinėse.

Nuoširdžiai užjaučiame vyrą, gimines ir artimuosius.

LPKTS Kauno filialas

Danutė Adamkevičiūtė-Gudzinskienė
1934–2010

Gimė Prazariškių k., Žaslių valsč., Trakų aps., valstybės tarnautojo šeimoje. 1948 m. su tėveliais ir seserimi ištremta į Krasnojarsko kr. Jenisejsko r. Deviatoje k. Ištekėjo už likimo draugo Alfonso. Tremtyje gimė trys dukterys. 1966 m. grįžo į Lietuvą. Apsigyveno Kaišiadorių r. Stabintiškių k.

Palaidota Stabintiškių k. Gliniankos kapinėse.

Nuoširdžiai užjaučiame dukteris ir seserį.

LPKTS Kaišiadorių filialas

Marė Raškauskaitė-Kirilevičienė
1927–2010

Gimė Pelucmargių k., Liubavo valsč., Marijampolės aps., ūkininkų šeimoje. 1949 m. šeima ištremta į Sibirą, Krasnojarsko kr., Užūro r., Užumo tarybinį ūkį. Marija buvo likusi Lietuvoje, bet dar tais pačiais metais suimta ir etapu išsiųsta pas tėvus. 1951 m. ištekėjo už bendro likimo draugo Vytauto Kirilevičiaus. 1957 m. grįžo į Lietuvą ir apsigyveno Kalvarijos mieste. Užaugino dukterį ir sūnų.

Palaidota Kalvarijos kapinėse.

Nuoširdžiai užjaučiame vaikus, jų šeimas, seserį ir artimuosius.

LPKTS Marijampolės filialas

Kazimiera Ramašauskaitė-Pranciulienė
1911–2010

Gimė Joniškio r., Toliotėlių k. Augo neturtingoje, bet darnioje šeimoje su dviem broliais. 1930 m. ištekėjo už ūkininko Alekso Pranciulio ir gyveno to paties rajono Trumpaičių k. 1948 m. visa šeima buvo ištremta į tolimą Sibirą, Krasnojarsko kr., Sovetsko r., Brodo gyvenvietę. Teko dirbti alinančius miško ruošos darbus. 1958 m. šeima grįžo į gimtąjį kraštą ir apsigyveno tame pačiame kaime.

Palaidota Skaistgirio kapinėse.

Nuoširdžiai užjaučiame vaikus ir vaikaičius su šeimomis bei artimuosius.

LPKTS Joniškio filialas

Ieva Udraitė-Jarominienė
1923–2010

Gimė Kontenių k., Nevarėnų apyl., Telšių r., ūkininkų šeimoje. 1948 m. su motina ir seserimi Albina buvo ištremtos į Tomsko sr. Timiriazevo rajoną. Už lietuviškas dainas su seserimi buvo nuteista 10 m. ir 5 m. be teisių. Kalėjo Komijos Intos penktame lageryje. 1955 m. iš lagerio grąžino į tremtį. 1968 m. grįžo į tėvynę.

Nuoširdžiai užjaučiame artimuosius.

Klaipėdos PKTS

ISSN 2029-509X
Leidėjas LPKTS
Tremtinys

Redaktorė
Jolita Navickienė
Redakcija:
Dalia Maciukevičienė,
Vesta Milerienė,
Rasa Duobaitė-Bumbulienė

Mūsų adresas: Laisvės al. 39, LT-44309 Kaunas, tel. (8 37) 323 204, faksas (8 37) 323 214
Indeksas 0117. El. paštas: tremtinys@erdves.lt, LPKTS puslapis internete: http://www.lpkts.lt
Įmonės kodas 3000 32645. Ats./sąsk. AB "Vilniaus bankas", kodas 70440,Nr.LT18 70440600 0425 8365.
Spausdino spaustuvė UAB "Rinkos aikštė", Josvainių g. 41, Kėdainiai
Ofsetinė spauda 2 sp. lankai. Tiražas 3180. Užs. Nr.

Kaina 1,75 Lt

Redakcija pasilieka teisę trumpinti ir redaguoti straipsnius, rankraščiai negrąžinami. Redakcijos nuomonė nebūtinai sutampa su autoriaus nuomone.